

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку власного капіталу та аналіз фінансової стійкості»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Шацька А.А.
Керівник: Тютюнник С.В.
Рецензент: Терещенко А.С.

Полтава 2023 року

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	7
1.1. Економічний зміст власного капіталу, його функції, особливості формування на підприємствах різних форм власності.....	7
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення.....	14
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	17
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	17
2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності.....	24
2.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу.....	31
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	34
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.....	34
3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних та абсолютних показників	43
3.3. Факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості.....	49
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. Різноманітність організаційно-правових форм діяльності аграрних підприємств, суттєві відмінності у відносинах власності, регулюванні майнових і земельних питань зумовлюють особливості обліку власного капіталу та відображення відповідної інформації у фінансовій звітності. Розкриття цих особливостей та методичне забезпечення обліку власного капіталу сприяє підвищенню достовірності інформації про фінансовий стан підприємства, що дозволяє користувачам звітності приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Обліково-аналітичне забезпечення відображення власного капіталу та оцінювання фінансової стійкості відносяться до важливих економічних проблем, вирішення яких дозволяє внутрішнім і зовнішнім користувачам інформації бухгалтерської звітності визначати фінансові можливості суб'єкта господарювання на короткостроковий період та довгострокову перспективу. У зв'язку з цим потребує вдосконалення методика бухгалтерського обліку власного капіталу й аналізу фінансової стійкості підприємства.

Науково-теоретичні та організаційно-методичні питання бухгалтерського обліку власного капіталу на підприємствах досліджували провідні зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти: Л. Пачолі, В. В. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, В. М. Жук, А. Г. Загородній, Т. М. Маренич, М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, П. Т. Саблук, В. В. Сопко, Л. К. Сук, Н. М. Ткаченко та інші.

Важливим напрямом організації економічної роботи суб'єктів господарювання є оцінювання їх фінансового стану, зокрема фінансової стійкості. При цьому існують різні варіанти побудови системи абсолютних і відносних показників, що потребує їх уточнення з урахуванням масштабу бізнесу (великий, середній, малий) та інформаційного забезпечення розрахунку.

Вагомий внесок у методологію аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання зробили Г. І. Кіндрацька, В. В. Ковальов, Л. А. Лахтіонова, О. В. Павловська, В. О. Подольська, Г. В. Савицька, Ю. С. Цал-Цалко,

М. Г. Чумаченко, Н. П. Шморгун та інші вчені-економісти. Разом із тим сучасна нормативно-методична база з даної проблематики потребує уточнення, зокрема щодо створення чітких, зрозумілих методик аналітичних оцінок, практична реалізація яких забезпечить оперативність у прийнятті управлінських рішень.

Отже, актуальність вказаних проблем, їх практичне значення та недостатнє теоретичне і методичне опрацювання зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, її мету, завдання та структурну побудову.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у викладенні методики обліку власного капіталу, розробленні практичних рекомендацій щодо її вдосконалення та проведенні аналізу фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Для досягнення мети в роботі поставлено такі завдання:

- розкрити економічний зміст категорії «власний капітал», узагальнити підходи щодо його класифікації та функцій;
- систематизувати положення нормативно-правових актів щодо обліку власного капіталу;
- викласти організаційно-правові засади діяльності та облікову політику підприємства;
- розглянути синтетичний та аналітичний облік власного капіталу за видами та відображення інформації у звітності;
- узагальнити податкові аспекти обліку власного капіталу;
- дослідити фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання;
- провести оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних та абсолютних показників;
- оцінити вплив факторів на зміну порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є облікові процедури відображення господарських операцій щодо наявності та руху власного капіталу й аналізу фінансової стійкості у ХХХ. Предметом дослідження є теоретико-методичні засади, а також діюча практика обліку

власного капіталу та аналізу фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Інформаційною базою виконання кваліфікаційної роботи слугували Статут і Наказ про облікову політику, документи первинного, синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу, фінансова звітність (форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма № 4 «Звіт про власний капітал») ХХХ за 2020-2022 рр.

Методи дослідження. Основою дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем обліку власного капіталу й аналізу фінансової стійкості підприємств.

Для реалізації поставлених завдань дослідження використовувалися такі методи: діалектичний метод пізнання та теоретичного узагальнення – для комплексного дослідження питань бухгалтерського обліку власного капіталу; аналізу і синтезу – для узагальнення інформації щодо фінансової стійкості підприємства та шляхів її підвищення; абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення сутності, змісту та функцій власного капіталу і формулювання висновків; індукції та дедукції – для уточнення поняття «власний капітал»; графічний і табличний – для наочного відображення результатів дослідження; абстрактно-логічний – для формування мети і завдань дослідження; комплексно-системний підхід – для вивчення положень національного законодавства щодо обліку власного капіталу.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних автором результатів полягає у наступному:

- дістали подальший розвиток теоретико-методичні підходи щодо визначення сутності категорії «власний капітал» та складу його елементів як об'єкта обліку;
- визначено взаємозв'язок елементів методу бухгалтерського обліку при формуванні, зміні та використанні власного капіталу;
- удосконалено положення облікової політики щодо власного капіталу;
- вдосконалено методіку аналізу фінансової стійкості (запропоновано

послідовність детермінованого факторного аналізу коефіцієнта фінансової автономії).

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і пропозиції за результатами дослідження можуть слугувати основою при розробленні системи заходів з удосконалення обліку власного капіталу та підвищення рівня фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на 2 науково-практичних конференціях, а саме: Науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих практик (Полтава, ПДАУ, вересень 2023 року); VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (Полтава, ПДАУ, 26 жовтня 2023 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці загальним обсягом 0,25 друк. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1. Економічний зміст власного капіталу, його функції, особливості формування на підприємствах різних форм власності

За економічним змістом власний капітал визначається як власні ресурси підприємства, які були внесені засновниками без обмеження строку повернення або залишені на підприємстві з оподаткованого прибутку [35].

Вчені-економісти пропонують різні підходи до визначення сутності терміну «власний капітал» (додаток А).

Власний капітал відображає вартість активів, які належать засновникам та власникам суб'єктів господарювання. Ця величина може змінюватися через різні фактори, такі як інвестиції, які збільшують активи за рахунок додаткових коштів власників, вилучення коштів власниками, що зменшує активи підприємства, доходи, які збільшують власний капітал, і витрати, що його зменшують.

На рис. 1.1 відображена класифікація видів власного капіталу за формою та рівнем відповідальності. За формою власний капітал поділяється на інвестований капітал, подарований капітал та нерозподілений прибуток, а за рівнем відповідальності – на статутний капітал і додатковий капітал.

Власний капітал суб'єкта господарювання характеризується наступними ознаками [8]:

- він є основним ресурсом виробництва;
- власний капітал вказує на фінансові ресурси суб'єкта, що приносять прибуток;
- динаміка власного капіталу є важливим показником ефективності господарської діяльності підприємства;
- власний капітал відображає частку майна підприємства, яку можна сформувати за рахунок коштів власників.

Рис. 1.1. Класифікація власного капіталу

Відомим економістом І. А. Бланком виділено характерні позитивні та негативні ознаки (властивості) власного капіталу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Характерні ознаки (властивості) власного капіталу

Позитивні властивості	Негативні властивості
1	2
Можливість легкості у залученні фінансування, можливість генерувати прибуток у будь-якій галузі.	Обмеження у можливості використання власних фінансових ресурсів та залучення коштів для інвестиційної та фінансової діяльності є фактором, що обмежує розвиток.

Продовж. табл. 1.1

1	2
Власний капітал є «безкоштовним», оскільки не потрібно сплачувати відсотки за залучення коштів.	Висока вартість цього методу фінансування порівняно з альтернативними джерелами капіталу стає перешкодою.
Зниження ризику банкрутства завдяки забезпеченню фінансової стабільності та ліквідності.	Не можливо досягти зростання рентабельності власного капіталу, оскільки не використовується позиковий капітал.

Основні компоненти власного капіталу відображені в додатку Б. Для більшості суб'єктів господарювання статутний (зарєєстрований) капітал є основним елементом власного капіталу. Статутний капітал включає в себе внески власників суб'єкта господарювання в його активи за номінальною вартістю, яка визначена у засновницьких документах. Загальна вартість активів, які внесені власниками (учасниками) підприємства, відображена у відповідній статті балансу як форми фінансової звітності.

Існує широкий спектр нормативно-правових документів, які містять інформацію про організацію обліку власного капіталу. Однак варто відзначити, що така розгалуженість інформації ускладнює розуміння ситуації, оскільки відсутній систематизований комплексний нормативно-правовий документ, який би містив усю необхідну і важливу інформацію.

Порядок створення та функціонування підприємства значною мірою залежить від його форми власності та організаційно-правової структури, які передбачені законодавством України. Це призводить до наявності широкого спектру нормативно-правових актів.

Згідно зі статтею 57 Господарського кодексу України, статут суб'єкта господарювання повинен містити інформацію про його найменування, місцезнаходження, мету та предмет діяльності, а також вказівки щодо розміру і утворення статутного капіталу та інших видів капіталу, порядок розподілу прибутку і збитків, органи управління та контролю, їх повноваження, умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання [15].

В Україні діють підприємства двох типів: унітарні та корпоративні.

Унітарні підприємства, відповідно до діючого законодавства,

створюються однією особою, яка надає необхідну власність, формує нерозподілений статутний капітал, затверджує статут, розподіляє прибуток, керує підприємством безпосередньо або опосередковано, формує трудовий колектив і приймає рішення щодо реорганізації або ліквідації підприємства.

Корпоративні підприємства, як правило, створюються двома або більше засновниками на підставі угоди. Цей тип підприємства діє на основі об'єднання майна та підприємницької діяльності засновників (учасників) та їх спільного управління відповідно до корпоративного законодавства. Управління здійснюється через призначені органи управління, і учасники беруть участь у розподілі прибутку та ризиків підприємства. Головні види корпоративних підприємств включають господарські товариства та інші підприємства, які засновані на приватній власності двох або більше осіб.

Згідно з чинним законодавством України, до різних типів господарських товариств відносяться акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, командитні товариства та повні товариства.

Утворення статутного капіталу господарського товариства проводиться відповідно до Закону України «Про господарські товариства» та інших нормативно-правових актів. Тому заборонено використовувати бюджетні кошти та кошти, отримані в кредит, для формування статутного капіталу товариств. Окрім того, важливо перевіряти юридичних та фізичних осіб на їхню спроможність брати участь у створенні підприємства. Перевірка проводиться аудитором на підставі декларації про доходи. Мінімальний розмір статутного капіталу регулюється законодавством лише для господарських товариств (див. табл. 1.2).

Сума статутного капіталу та будь-яке рішення про його збільшення або зменшення повинні бути зареєстровані у Державному реєстрі господарських одиниць і відповідати вартості, зазначеній у фінансовій звітності.

Для деяких суб'єктів господарювання пайовий капітал є іншою складовою власного капіталу.

Таблиця 1.2

Порядок формування статутного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм

Організаційно-правова форма	Назва капіталу	Порядок формування капіталу	Величина мінімального розміру капіталу, мін. з/пл.	Мінімальна частка капіталу, яку необхідно вносити до реєстрації, %
Відкриті й закриті акціонерні товариства	Статутний капітал	За рахунок вкладів засновників в обмін на акції	200	ВАТ – 30 %, ЗАТ – 50 %
Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю	Статутний капітал	За рахунок вкладів засновників	Не обмежується	50 %
Повне товариство	Складовий капітал	За рахунок вкладів засновників	Не обмежується	–
Командитне товариство	Складовий капітал	За рахунок вкладів засновників	Не обмежується	–
Державні та комерційні підприємства	Статутний капітал	За рахунок виділеного майна державним (муніципальним) органом	–	–
Підприємства, засновані на власності об'єднання громадян	Пайовий капітал	За рахунок пайових внесків членів підприємства	–	–

Цей вид капіталу характерний для колективних сільськогосподарських товаровиробників, кредитних спілок, житлово-будівельних кооперативів та споживчих товариств. У цих суб'єктів господарювання статутний капітал формується завдяки пайовим внескам.

Пайовий капітал представляє собою кошти, які фізичні та юридичні особи внесли добровільно в товариство згідно з установчими документами для здійснення його господарсько-фінансової діяльності. Для підтримки розвитку підприємства пайовики можуть вносити додаткові пайові внески на добровільних умовах. Кожен рік, згідно з рішенням загальних зборів пайовиків, обов'язкові та додаткові пайові внески нараховуються як дивіденди, які можуть бути використані для збільшення паїв.

Кредитні спілки, підприємства споживчої кооперації та інші колективні підприємства використовують пайовий капітал, який складається з внесків учасників у формі паїв чи пайових внесків, зазначених у їхніх статутах. Цей капітал включає суму внесків як індивідуальних, так і колективних членів спілки. Функції пайового капіталу в повних та командитних товариствах виконуються складеним капіталом [22].

Резерви є ще однією важливою складовою власного капіталу. Резерви можуть бути сформовані у формі додаткового (капітальних резервів) та резервного капіталу (резервів, сформованих за рахунок чистого прибутку).

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) є іншим елементом власного капіталу суб'єкта господарювання. Ця сума може відображати або прибуток, який реінвестовано в суб'єкт господарювання, або непокритий збиток. Сума непокритого збитку в балансі вказується у дужках та вираховується при обчисленні підсумку власного капіталу.

У статті 1420 форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» відображається прибуток (збиток), який залишається у розпорядженні суб'єкта господарювання після сплати всіх податків, виплати дивідендів і відрахувань до резервного капіталу.

Накопичений капітал формується з таких складових, як капітал у дооцінках, додатковий капітал, нерозподілений прибуток та резервний капітал. Джерелами формування капіталу в дооцінках можуть бути: обов'язкові та (або) додаткові внески членів спілок у грошовій чи майновій формі. Розмір таких додаткових внесків визначається установчими документами товариства або загальними зборами пайовиків. Окрім вкладеного та накопиченого видів капіталів, в бухгалтерському обліку виділяють також «неоплачений» та «вилучений» капітал. Неоплачений капітал означає заборгованість засновників суб'єкта господарювання за внесками до статутного (зареєстрованого) капіталу. Вилучений капітал відображає реальну вартість акцій власної емісії або часток, що були викуплені господарським товариством від його учасників.

Сутність власного капіталу суб'єкта господарювання виявляється через

його функції, які представлені на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Функції власного капіталу

Отже, процес формування власного капіталу розпочинається у момент створення (реєстрації) суб'єкта господарювання. Цей процес відбувається за допомогою основних і оборотних засобів, необхідних для здійснення комерційної діяльності у масштабах, визначених установчими документами. В залежності від організаційно-правової форми підприємства формується статутний (zareєстрований, пайовий) капітал.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Питання теорії та практики бухгалтерського обліку власного капіталу достатньо широко досліджені науковцями. Розглянемо основні аспекти обліку власного капіталу в працях вчених (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Проблематика основних положень обліку власного капіталу

Автор	Основні аспекти та проблеми, що висвітлюються в праці
1	2
Безкоровайна Л. В. [5]	Досліджено різні аспекти та визначення поняття «власний капітал». В літературі знайдено різні визначення, проте автор не надав узагальненого визначення цього терміну.
Кудіна І. О.	Досліджено взаємозв'язок між рахунками обліку власного капіталу та передачею інформації про його наявність та рух у відповідних статтях фінансової звітності. Також автор розглядає різні тлумачення поняття «власний капітал», які були запропоновані іншими вченими.
Мельнь О. В., Майструк О. Д.	У роботі автор пропонує додати класифікацію власного капіталу за економічним, правовим та обліковим підходами, враховуючи позитивні та негативні ознаки, які характеризують власний капітал. Досліджено різні джерела надходження власного капіталу та методи його оцінки. Також розглянуті особливості формування додаткового та резервного капіталу.
Варичева Р. В. [9]	Автор розподіляє функції власного капіталу за їх частотою згадування в навчально-науковій літературі, виділяючи гарантійну, фінансову, розподільчу, кредитоспроможність, основоположну та самостійність як основні функції власного капіталу. Також автор пропонує свою класифікацію власного капіталу та визначає джерела його накопичення.
Іщенко Я. П. [25]	Досліджено рівні нормативного регулювання обліку власного капіталу, а також запропоновано авторські норми облікової політики, пов'язані з власним капіталом. Визначено структуру Наказу про облікову політику щодо власного капіталу.
Лазаришина І. Д.	Автор розробив методи оцінки при надходженні (внесках) та вибутті (вилученні) елементів власного капіталу і запропонував алгоритм формування власного капіталу за допомогою розподілу чистого прибутку організації.
Гільорме Т. В., Данилова В. Е. [14]	Автори внесли пропозиції щодо розширення класифікації власного капіталу за способом його формування. У цьому контексті запропоновано внести зміни до робочого плану рахунків, відкриваючи аналітичні рахунки третього, четвертого та п'ятого порядку до субрахунку 401 «Статутний капітал». Також рекомендується виділити національний та іноземний капітал, а також доповнити рахунок 43 «Резервний капітал» додатковими субрахунками. Подано авторські розробки щодо кореспонденції рахунків з урахуванням запропонованих положень, які потребують внесення змін до форм 1 та 4.

1	2
Погріщук Г. Б., Волощук Р. Є. [48]	Дослідники проаналізували різні підходи науковців до тлумачення поняття «власний капітал», враховуючи бухгалтерський та економічний підходи (вартісний, ресурсний, фінансовий, речовий напрями). Вони визначили функції власного капіталу та запропонували узагальнену класифікацію цього поняття.
Зінченко О., Лук'янова А.	У своїй роботі науковці досліджують сутність власного капіталу та його складові в міжнародній та національній практиці.

Важливо відзначити, що вивчення питань власного капіталу охоплює різноманітні аспекти. Вони включають в себе класифікацію, визначення факторів, які впливають на його обсяг, та особливості управління власним капіталом.

Ефективне управління власним капіталом стає неможливим без постійного вдосконалення методів організації бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік слугує не лише джерелом інформації про стан та зміни управлінських об'єктів, але й базою для здійснення контролю. Одним із напрямів удосконалення обліку власного капіталу є впровадження деяких форми внутрішньої звітності, зміст яких наведено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Форми внутрішніх звітів з обліку складових власного капіталу підприємства

Назва документа	Призначення
Звіт про рух додаткового капіталу	Переміщення складових власного капіталу в інші сегменти, які не відображаються у формі № 4 «Звіт про власний капітал».
Звіт про проведення дооцінки необоротних активів	Необоротні активи, враховуючи результати їх оцінки, суми переоцінки та зносу.
Звіт по цільових фондах підприємства	Облік використання цільових фондів у складі додаткового капіталу згідно з напрямками, визначеними у статуті та положеннях.

Сучасні вимоги до швидкого та своєчасного надання інформації вимагають впровадження комп'ютеризації у фінансовому та управлінському обліку, при аналізі власного капіталу. Варто відзначити, що застосування сучасних інформаційних систем та технологій призводить до зміни структури

рахунків. При використанні комп'ютеризованої системи бухгалтерського обліку немає потреби обмежувати кількість показників, і чітко визначена схема аналітичного обліку складових власного капіталу спрощує створення додаткових довідників рахунків.

Наприклад, для отримання детальної інформації про додатковий капітал підприємства можна створити аналітичний субрахунок 426 «Цільовий фонд спеціального призначення». Це дозволить проводити аналіз та здійснювати контроль за кожним джерелом додаткового капіталу, а також отримувати інформацію про його рух у складі власного капіталу поетапно. Крім того, для річних відрахувань у рахунок 43 «Резервний капітал» можна розробити шаблон «Типова операція відрахування», де передбачити відрахування у розмірі 5 %. Якісно налагоджена комп'ютеризація також автоматично розраховує прибуток.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Об'єктом дослідження є ХХХ (скорочена назва – ХХХ), яке створене в результаті реорганізації шляхом перетворення ХХХ та є правонаступником всього майна, майнових і немайнових прав та обов'язків ХХХ, код ЄДРПОУ 3769669. Вид економічної діяльності – вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур.

Підприємство діє на підставі Конституції України, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України та інших законодавчих і нормативних актів. У цілому ХХХ має вигідне адміністративне розташування і досить сприятливі природно-кліматичні умови для ефективного ведення аграрного виробництва.

Підприємство засноване з метою одержання прибутку і наступного його розподілу між Засновниками (власниками), підтримки національного товаровиробника, підвищення інтересу до української економіки та культури, створення нових робочих місць, сприяння розвитку економіки України.

Для досягнення своєї мети підприємство здійснює такі види діяльності (за основними розділами):

- сільське господарство та надання пов'язаних із ними послуг;
- переробна промисловість;
- будівництво;
- оптова та роздрібна торгівля, транспорт, складське господарство;
- тимчасове розміщення й організація харчування;
- операції з нерухомим майном;
- професійна, наукова та технічна діяльність;
- діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування.

Підприємство є юридичною особою з моменту його державної реєстрації, має самостійний баланс, рахунки в банках, круглі печатки зі своїм найменуванням, штампи, фірмові бланки, фірмовий знак та інші реквізити.

Підприємство є приватним власником свого майна, земельних ділянок, переданих йому у власність Засновниками (власниками), доходів, одержаних від господарської діяльності. Підприємство самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями усім належним йому майном, на яке відповідно до чинного законодавства може бути звернено стягнення. Засновники (власники) підприємства не відповідають за зобов'язаннями підприємства, а підприємство не відповідає за зобов'язаннями його Засновників (власників).

Підприємство самостійно планує свою виробничо-господарську та іншу діяльність, а також соціально-економічний розвиток трудового колективу на основі договорів з постачальниками і споживачами.

Майно підприємства становлять основні фонди та обігові засоби (кошти), земельні ділянки, а також інші цінності, вартість яких відображається у самостійному балансі підприємства. Джерелами формування майна підприємства є:

- грошові та майнові внески Засновників (власників);
- доходи, одержані від реалізації продукції, послуг, а також від інших видів господарської діяльності;
- кредити банків та інших кредиторів;
- майно, придбане в інших суб'єктів господарювання, організацій і громадян у встановленому законодавством порядку;
- капітальні вкладення і дотації з бюджетів;
- благодійні внески, пожертвування українських та іноземних підприємств і громадян;
- інші джерела, не заборонені законодавчими актами України.

Для забезпечення діяльності ХХХ за рахунок грошових внесків Засновників (власників) створено Статутний капітал, розмір якого на кінець 2022 р. становив 502000,00 грн.

Прибуток підприємства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З економічного прибутку підприємства сплачуються проценти по кредитах банку та по облігаціях, також сплачуються передбачені законодавством України податки та інші обов'язкові платежі до бюджету.

Чистий прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у повному розпорядженні підприємства, Засновники (власники) якого визначають напрямки його використання. Частина чистого прибутку підприємства в розмірі не менше 10 % розподіляється між Засновниками (власниками) підприємства пропорційно їх часткам в Статутному капіталі, інша частина прибутку може бути направлена на розвиток підприємства або виконання окремо визначених проектів і планів.

Управління діяльністю підприємства здійснюють його органи та посадові особи. Вищим органом підприємства є загальні збори Засновників (власників) підприємства. Вони складаються із Засновників (власників) підприємства або їх представників. Представники Засновників (власників) можуть бути постійними або призначеними на певний строк. Загальні збори Засновників (власників) мають право приймати рішення з усіх питань діяльності підприємства, у тому числі з тих, що передані загальними зборами до компетенції виконавчого органу підприємства.

Одноосібним виконавчим органом є директор підприємства, який здійснює поточне керівництво підприємством з усіх питань, крім тих, що входять до виключної компетенції загальних зборів Засновників (власників) підприємства. Директор призначається (обирається) загальними зборами Засновників (власників) підприємства на 5 років з правом продовження повноважень на новий строк. Директор підзвітний загальним зборам Засновників (власників) підприємства і організує виконання їх рішень.

Контроль за діяльністю директора підприємства здійснюється ревізійною комісією, голова та члени якої призначаються загальними зборами Засновників (власників) підприємства з їх числа, в кількості 6 осіб строком на 5 років.

Ревізійна комісія складає висновок по річних звітах і балансах. Без висновку ревізійної комісії вищий орган управління підприємства не має права затверджувати баланс підприємства.

Підприємство здійснює бухгалтерський облік наслідків своєї роботи, складає статистичну звітність і подає її в установленому обсязі органам державної статистики. Бухгалтерський, оперативний і статистичний облік на підприємстві здійснюються у відповідності до вимог чинного законодавства України. Відповідальність за стан обліку, своєчасне подання бухгалтерської та іншої звітності покладається на головного бухгалтера.

Повнота та достовірність річного балансу і звітності підприємства у випадках, визначених Законом, повинні бути підтверджені аудитором (аудиторською організацією). На вимогу Засновника (власника) підприємства може бути проведено аудиторську перевірку річної фінансової звітності із залученням професійного аудитора, не пов'язаного майновими інтересами з підприємством. Вартість проведення такої перевірки Засновник (власник) підприємства оплачує своїми власними коштами.

Підприємство самостійно розробляє і затверджує штатний розпис, встановлює форми, системи і розміри оплати праці, а також інші види доходів. Праця окремих працівників може здійснюватись як на основі штатних посад, так і за сумісництвом. Штатні працівники підприємства підлягають соціальному і медичному страхуванню та соціальному забезпеченню у порядку і на умовах згідно діючому законодавству України.

За рахунок прибутку підприємство може здійснювати різноманітні стимулюючі доплати, компенсації, додаткові відпустки та надавати інші соціальні пільги. Підприємство забезпечує всім працюючим безпечні умови праці, а також здійснює, у разі необхідності, підготовку та перепідготовку кадрів або фінансує фахову перепідготовку працівників.

Кожен із працівників підприємства повинен суворо зберігати конфіденційність отриманої інформації і вживати заходів для запобігання її розголошенню. Відповідальність за розголошення відомостей, які становлять

комерційну таємницю підприємства, встановлюється законодавством.

Діяльність підприємства припиняється у результаті передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам – правонаступникам (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або в результаті ліквідації.

Організація облікового процесу на підприємстві значною мірою залежить від організації роботи облікового апарату. Структура та штатна чисельність бухгалтерії затверджуються відповідно до Статуту Засновниками (власниками) підприємства. Основними принципами, яких дотримуються у ХХХ щодо роботи бухгалтерської служби, є:

- узгодженість між відділами і виконавцями;
- зв'язок між бухгалтерією та іншими структурними підрозділами підприємства, а також із зовнішніми установами (організаціями);
- оперативність керівництва та швидкість виконання функцій;
- високоякісне обслуговування підприємства та його відвідувачів;
- доведення кількості операцій до необхідного мінімуму та ліквідація паралелізму.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку в ХХХ створено бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером. У виробничих підрозділах реалізуються функції збору бухгалтерських даних (можлива попередня їх обробка), а формування звітних даних за ними, ведення аналітичного та синтетичного обліку на основі первинних і зведених документів та розробку звітності здійснює центральна бухгалтерія підприємства. Отже, для підприємства характерний централізований тип структури побудови бухгалтерської служби.

Згідно ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємство самостійно визначає облікову політику [52], яка є елементом системи організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Визначення терміну «облікова політика» дається у ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються

підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [52]. На облікову політику підприємства впливають різноманітні чинники:

- форма власності та організаційно-правова форма підприємства;
- вид діяльності;
- організаційна структура управління та виробнича структура підприємства;
- кількість господарських операцій, обсяги діяльності, обсяг продажу, чисельність персоналу, наявність відокремлених структурних підрозділів, дочірніх підприємств, філій тощо;
- особливості оподаткування підприємства;
- поточна та стратегічна мета бізнесу;
- ступінь матеріально-технічного оснащення (наявність комп'ютерної техніки, можливості програмного забезпечення);
- рівень кваліфікації працівників бухгалтерії;
- технологічні особливості виробництва, особливості організації процесів постачання та збуту;
- система та форми розрахунків з покупцями та постачальниками;
- взаємини з фінансовими структурами;
- система звітності перед власниками, а також іншими користувачами облікової інформації;
- стан законодавства та перспективи його зміни.

У розпорядчому документі про облікову політику наводяться принципи, методи і процедури, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більш ніж один їх варіант, а також попередні оцінки, які використовуються підприємством із метою розподілу витрат між відповідними звітними періодами. Облікова політика розкривається у примітках до фінансової звітності, де підприємство висвітлює обрану облікову політику шляхом опису

принципів оцінки статей звітності та методів обліку за окремими статтями звітності.

Наказ про облікову політику є одним із головних документів, які використовуються податковою службою, аудиторськими фірмами та іншими відповідними структурами під час перевірки діяльності підприємства.

Розроблений у ХХХ наказ про облікову політику, на нашу думку, має ряд недоліків. У зв'язку з цим доцільно удосконалити цей наказ, зокрема щодо власного капіталу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Пропоновані норми облікової політики щодо власного капіталу
для ХХХ**

Складова Наказу	Зміст складової Наказу
Організаційна	перелік осіб, які несуть відповідальність за ведення обліку власного капіталу, та їх розроблені посадові інструкції;
	система внутрішнього контролю;
	перелік сфер відповідальності;
	комерційна таємниця та порядок її захисту тощо.
Методична	номенклатура субрахунків, а також перелік аналітичних рахунків з обліку власного капіталу та представлення їх в робочому плані рахунків;
	порядок збільшення та зменшення статутного капіталу;
	склад нормативного забезпечення й перелік НП(С)БО, на основі яких ведеться облік власного капіталу;
	порядок оцінки внесків засновників до зареєстрованого (статутного) та іншого вкладеного капіталу, а також порядок визначення розміру частки, належної засновнику у разі його вибуття;
	порядок створення резервів (резервного капіталу) та його використання;
	порядок розподілу чистого прибутку, а також порядок та джерела покриття збитків;
	умови і порядок дооцінки необоротних активів та формування капіталу у дооцінках;
	порядок створення забезпечення зобов'язань;
	порядок нарахування та виплати дивідендів за частками учасників у статутному та іншому вкладеному капіталі.

Взагалі, елементи облікової політики можна поділити на три основні категорії: організаційні, методичні та технічні аспекти. Кожна складова облікової політики підприємства об'єднує відповідні об'єкти, для яких існують альтернативні варіанти – елементи.

2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності

Будь-які господарські операції мають бути підтверджені первинними документами. Власний капітал, як об'єкт обліку, не є виключенням. Документування операцій з різними видами власного капіталу зображено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Документування операцій з власним капіталом

Суб'єкти господарювання можуть здійснювати внески до свого статутного капіталу у вигляді грошових або матеріальних активів. Рішення про розмір цих внесків і їх зміну приймають засновники (власники) підприємства.

Інформацію про стан і рух статутного та іншого зареєстрованого капіталу, а також внески до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу обліковують на пасивному рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».

Цей рахунок призначений для відображення інформації відповідно до

законодавства і установчих документів підприємства.

За кредитом рахунку 40 фіксується збільшення зареєстрованого і пайового капіталу, а також надходження внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу. Рахунок 40 має кілька субрахунків, включаючи 401 «Статутний капітал», 402 «Пайовий капітал», 403 «Інший зареєстрований капітал» і 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу».

Сума кредитового сальдо на рахунку 40 повинна відповідати розміру статутного та пайового капіталу, визначеному у статуті підприємства і відображеному в його балансі (рис. 2.2).

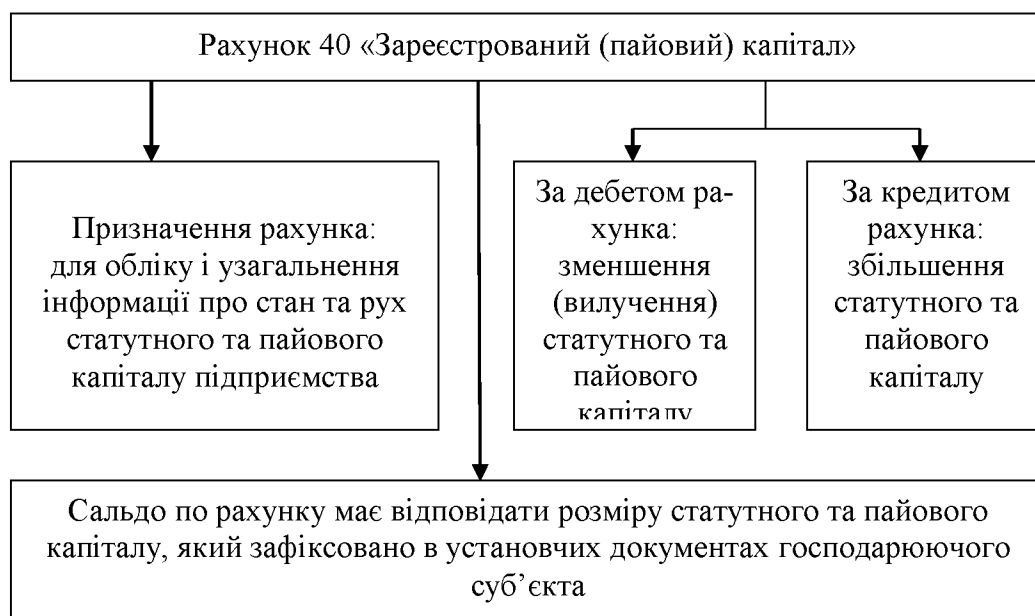

Рис. 2.2. Призначення та побудова рахунка 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»

Аналітичний облік зареєстрованого (статутного) капіталу суб'єкта господарювання здійснюється за видами капіталу для кожного засновника та інших учасників.

Статутний капітал ХХХ може бути збільшений завдяки таким факторам, як: додаткові внески учасників, виплата учасникам дивідендів та нерозподілений прибуток (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Збільшення статутного капіталу ХХХ

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Зареєстровано статутний капітал	46	401	320000
Збільшено суму статутного капіталу:			
- додаткові внески;	46	401	12000
- за рахунок прибутку	443	401	

При прийнятті рішення щодо зміни розміру статутного капіталу, зокрема його зменшення, необхідно отримати згоду всіх власників (засновників). Окрім того, у випадку зменшення статутного капіталу кредитори суб'єкта господарювання повинні погодитися з цими змінами. Деталі щодо змін (зменшення) статутного капіталу подані в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Зменшення статутного капіталу ХХХ

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Відображено зменшення статутного капіталу (в сумі внеску учасника, що виводить свою частку)	401	672	17500
Відображено суму частини майна суб'єкта, пропорційно його внеску при реєстрації статутного капіталу	443	672	140000
Нараховано частку прибутку, що отримано підприємством у поточному році, яка підлягає виплаті учаснику при виході з товариства	443	671	3400

У табл. 2.4 наведено бухгалтерські записи, які відображають операції з обліку додаткових вкладників учасників суб'єкта господарювання, що можливі без збільшення суми статутного (зареєстрованого) капіталу.

Таблиця 2.4

Господарські записи з обліку додаткових внесків учасників (без збільшення статутного (зареєстрованого) капіталу)

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Внесено учасниками:			
- кошти в банк та готівка	30, 31	422	15600
- необоротні активи	10, 12	422	36500
- виробничі запаси та МШП	20, 22	422	3000

Додаткові кошти у ХХХ можуть бути використані для покриття збитків,

якщо вони виникнуть. Це покриття відображається у фінансовому звіті як збільшення дебетового рахунку 422 і зменшення кредитового рахунку 442.

Резервний капітал ХХХ формується у відповідності до статуту, і його розмір повинен становити не менше 25 % від статутного (zareєстрованого) капіталу. Щорічні відрахування до резервного капіталу також встановлюються установчими документами і не можуть бути менше 5 % від чистого прибутку. Резервний капітал створюється для покриття можливих майбутніх збитків та втрат. Його можна використовувати для компенсації балансових збитків за звітний період, виплати дивідендів у випадку недостатності нерозподіленого прибутку та інших цілей, визначених законодавством.

Щоб відображати стан та рух резервного капіталу у фінансовій звітності, застосовується рахунок 43 «Резервний капітал» (рис. 2.3).

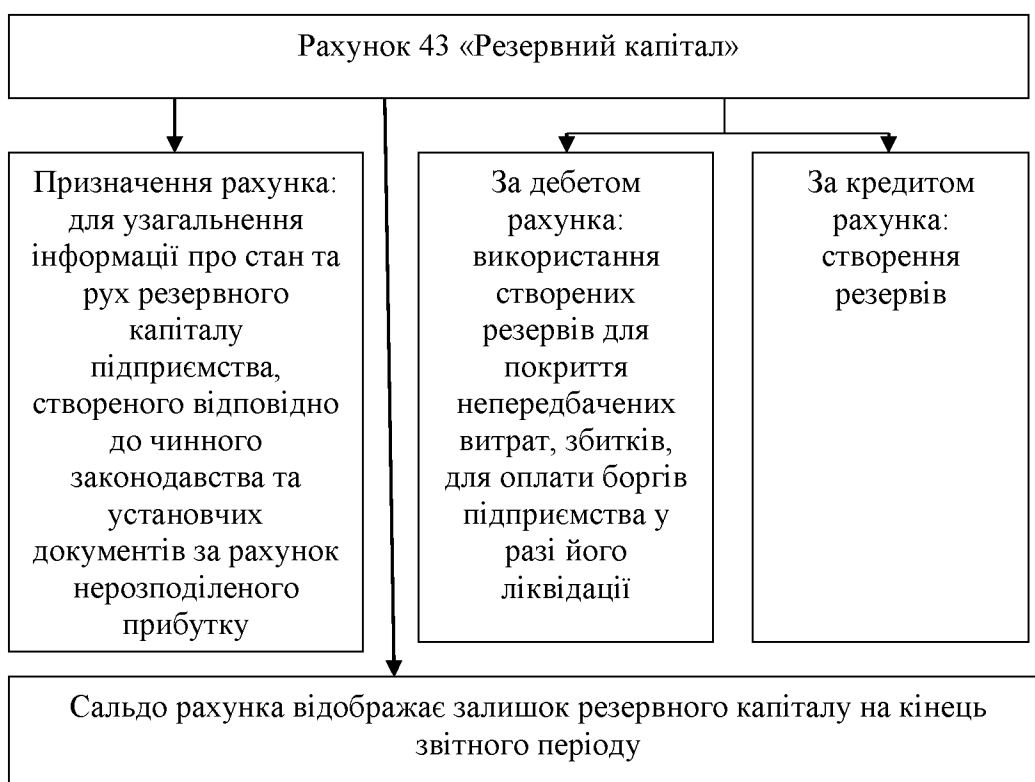

Рис. 2.3. Призначення та побудова рахунка 43 «Резервний капітал»

У ХХХ відображається утворення резервів за кредитом рахунку 43, тоді як витрати здійснюються за дебетом – на використання резервного капіталу у

визначених Статутом напрямках. Залишок резервного капіталу на кінець звітної періоду формується на рахунку 43. Аналітичний облік резервного капіталу у ХХХ ведеться з урахуванням видів резервного капіталу та напрямків його використання.

План рахунків передбачає відображення сум нерозподіленого прибутку (збитку) ХХХ (фінансового результату поточного і минулого років) і прибутку, що був використаний у поточному періоді, на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» (рис. 2.4).

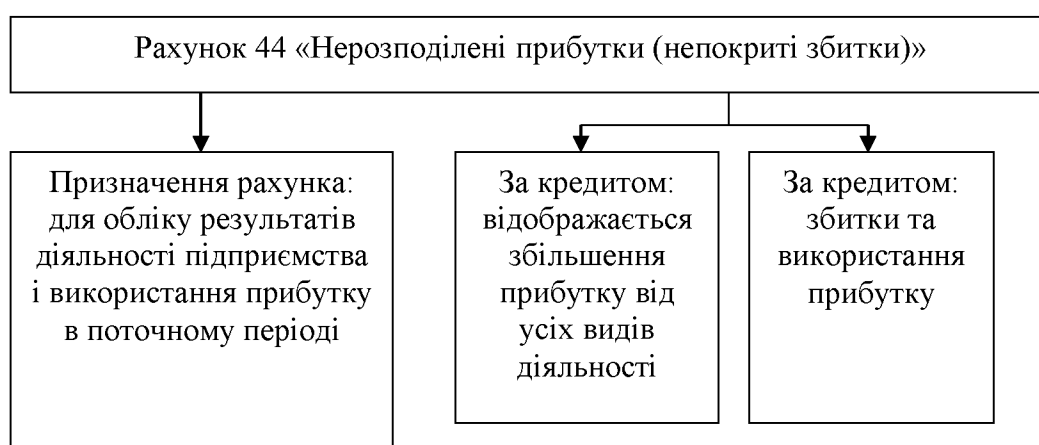

Рис. 2.4. Схема побудови рахунка 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»

Кредитовий оборот відображає зростання прибутку від усіх видів діяльності підприємства, тоді як дебетовий бік показує збитки, які підприємство зазнало, а також способи використання прибутку. Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» має кілька субрахунків:

- 441 «Нерозподілений прибуток»;
- 442 «Непокриті збитки»;
- 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді».

На рахунку 441 показується наявність і рух нерозподіленого прибутку за період. Рахунок 442 вказує на непокриті збитки, які можуть бути покриті з нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо. Рахунок 443 відображає розподіл прибутку між власниками у вигляді

дивідендів, виплат за облігаціями, відрахувань до резервного капіталу та інших витрат у поточному періоді.

Важливо відзначити, що виправлення помилок, виявлених у минулому році, відображається на рахунку 44 через кореспонденцію з відповідними рахунками бухгалтерського обліку.

Фактичне надходження внесків від засновників відображається на рахунку 46 «Неоплачений капітал». Дебетова сторона рахунку 46 відображає заборгованість засновників (учасників) за невнесеними внесками до статутного капіталу підприємства, а кредитова сторона вказує на погашення цієї заборгованості (рис. 2.5).

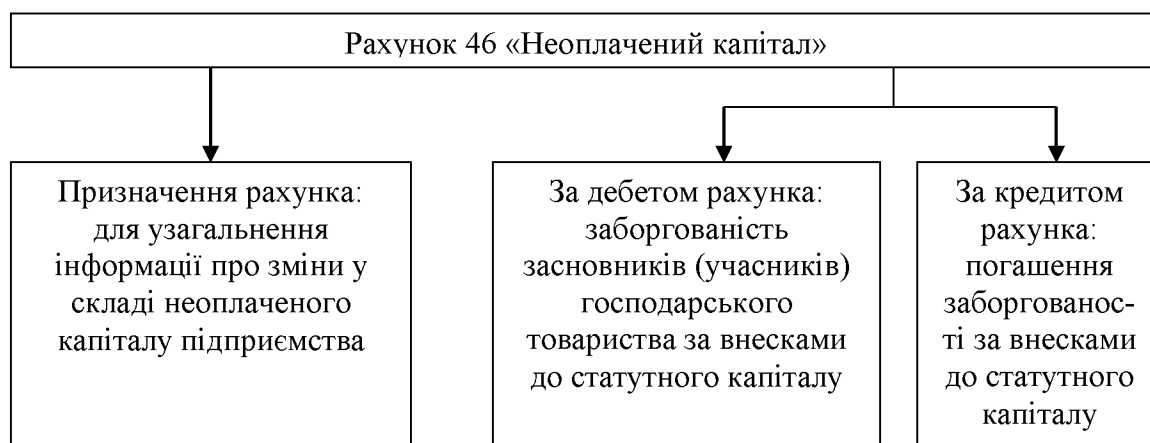

Рис. 2.5. Призначення та побудова рахунку 46 «Неоплачений капітал»

Аналітичний облік неоплаченого капіталу проводиться для кожного засновника (учасника) та за видами розміщених неоплачених акцій у випадку акціонерних товариств. Сума заборгованості засновників (учасників) за внесками до статутного капіталу вказується у балансі підприємства в дужках та враховується при підсумковому розрахунку власного капіталу.

У ХХХ ведеться облік наявного статутного, додаткового, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Інформацію про зміни у власному капіталі підприємства надає форма № 4 «Звіт про власний капітал» та форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Порядок заповнення та розкриття інформації про власний капітал регулюється НП(С)БО

1 та додатками до нього. У звіті про власний капітал розкривається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. У графах звіту про власний капітал, призначених для наведення складових власного капіталу, зазначаються показники, наведені у розділі I «Власний капітал» балансу. Розглянемо зміст статей Балансу та Звіту про власний капітал більш детально (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Відображення інформації про власний капітал у фінансовій звітності

Показник	Рахунок (субрахунок)	Форма та рядок фінансової звітності
Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»		
Статутний (зареєстрований) капітал	401	Ф. 1, р. 1400
Пайовий капітал	402	
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	404	Ф. 1, р. 1401 (вписуваний рядок)
Додатковий капітал	42	Ф. 1, р. 1410
Резервний капітал	43	Ф. 1, р. 1415
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	44	Ф. 1, р. 1420
Неоплачений капітал	46	Ф. 1, р. 1425
Вилучений капітал	45	Ф. 1, р. 1430
Форма № 4 «Звіт про власний капітал»		
Залишок на початок періоду		4000
Коригування		4005-4090
Скоригований залишок на початок періоду		4095
Переоцінка активів		-
Чистий прибуток (збиток) за звітний період		4100
Інший сукупний дохід		4110
Розподіл прибутку		4200-4210
Внески учасників		4240-4245
Вилучення капіталу		4260-4275
Інші зміни в капіталі		4290
Разом змін в капіталі		4295
Залишок на кінець року		4300

Необхідність точного та достовірного обліку власного капіталу та його складної структури в економіці підкреслює важливість ведення ефективного контролю та аналізу для кожного бізнесу.

2.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу

У разі, якщо це внески до статутного (zareєстрованого) капіталу, то це передбачає, що необхідні кошти являють собою початковий капітал для початку діяльності підприємства. У випадку, якщо внески до статутного капіталу недостатні для здійснення діяльності суб'єкта господарювання і потрібні додаткові ресурси, підприємство може отримати додатковий або так званий «інший» капітал від засновника (засновників).

Наприклад, це може бути для покриття збитків або виконання зобов'язань у разі недостатності високоліквідних активів у підприємства, коли вони є поточною потребою, але внесок як оплата статутного капіталу вимагає проведення певних реєстраційних процедур, що може бути неприйнятно з точки зору часу виконання та/або фінансових витрат.

Тут виникає питання, чи є інший вкладений капітал об'єктом оподаткування. Податковий кодекс України (ПКУ) не надає чіткого визначення, оскільки з 1 січня 2015 року окремий податковий облік доходів не ведеться [51]. Замість цього Податковий кодекс України посилається на загальні правила бухгалтерського обліку для визначення прибутку підприємства. Об'єкт оподаткування податком на прибуток ПКУ визначається як прибуток з джерелами походження як в Україні, так і за її межами. При цьому прибуток визначається шляхом коригування фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного відповідно до національних або міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, на різниці, передбачені в Податковому кодексі України.

Норми національних бухгалтерських стандартів виключають з доходу операції з засновниками часток, які призводять до зміни у власному капіталі. Проте, дохід повинен визначатися згідно з критеріями визнання доходу, встановленими НП(С)БО 15. Так, критерії визнання доходу застосовуються до кожної окремої операції, а також до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає з їх суті. Отже, важливо

розібратися в сутності операції та правильно її документально оформити, щоб уникнути непередбачених податкових наслідків.

Інший вкладений капітал може приймати три форми внесків від засновників: перевищення розміру статутного капіталу іншим внесеним засновниками капіталом (не застосовується до акціонерних товариств); інші внески; подібні внески без прийняття рішень про зміну розміру статутного капіталу. Інший вкладений капітал повинен бути відзначений на субрахунок 422 «Інший вкладений капітал» відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків.

Додатковий капітал збільшує фінансові ресурси підприємств. Він формується через господарську діяльність, яка призводить до зростання вартості майна, що відображається в активі балансу підприємства. Грошові та матеріальні внески засновників та інші джерела, які не заборонені законодавством України, можуть слугувати джерелом формування майна підприємства згідно зі статтею 66 Господарського кодексу України [15].

Порядок формування майна, розподілу прибутку і збитків підприємства повинен бути визначений установчими документами компанії, як це вимагає стаття 57 Господарського кодексу України [15]. Якщо додаткові внески не вказані у статуті як джерело формування майна, існує ризик визнання цього методу поповнення ресурсів підприємства неправомірним, що не відповідає вимогам закону. Отже, такі операції можуть бути віднесені до інших видів доходів, навіть якщо вони пов'язані з засновниками. Крім того, власники можуть розподілити не лише чистий прибуток, але й утворений додатковий капітал. Процедура та умови розподілу додаткового капіталу не регламентовані цивільним, податковим і бухгалтерським законодавством, за винятком вимог щодо визначення цієї процедури у статуті підприємства.

Господарський кодекс України передбачає, що установчі документи можуть встановлювати порядок визначення розмірів часток (внесків) учасників, залежно від зміни вартості внесеного майна та додаткових внесків. Це означає, що можливі додаткові права, пов'язані з внесками засновників. Це важливо,

оскільки права учасника щодо господарського використання його майна є основою для управління підприємством відповідно до установчих документів (згідно зі статтею 65 Господарського кодексу України).

Якщо порядок реалізації прав не визначено, отримані власником вигоди від додаткових вкладень стають неясними та сумнівними, особливо в умовах пайової власності підприємства.

Пунктами 6, 9 і 14 НП(С)БО 15 наведений перелік надходжень, які не вважаються доходами. Згідно з пунктом 6 НП(С)БО 15, серед них є надходження від інших осіб, які не вважаються доходами, такі як надходження, які належать іншим особам та надходження від первинного розміщення цінних паперів.

Важливо враховувати, що корпоративні права, які не є цінними паперами, не вважаються цінними паперами. Щоб уникнути будь-якого визнання внесків засновників доходами, такі надходження повинні належати самим засновникам. Внески засновників не включаються до переліку надходжень, які не вважаються доходами.

Оцінку прибутковості внесків засновників (що може вплинути на базу оподаткування) можна зробити, використовуючи термінологію, зазначену в НП(С)БО 1: «доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків засновників)», «сукупний дохід – зміни у власному капіталі протягом звітного періоду в результаті господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками)», «інший сукупний дохід – доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємства», «прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати».

Отже, грошові кошти не оподатковуються податком на прибуток, так як не виникає доходів та витрат; при внесенні основних засобів та нематеріальних активів до статутного капіталу також не оподатковується податком на прибуток, проте виникає зобов'язання з ПДВ, оскільки передача майна до статутного капіталу прирівнюється до його продажу як товару.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Важливим напрямом загального оцінювання фінансово-економічного стану підприємства є аналіз його майнового стану з урахуванням класифікації активів балансу за різними ознаками (табл. 3.1), який проводиться за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (додатки В.1, Г.1, Д.1).

Таблиця 3.1

Структура та динаміка активів балансу ХХХ за 2020-2022 рр.

(станом на кінець року)

Вид майна (активів)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-) 2022 р. до 2020 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	част- ки, в. п	у %
За характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту									
Необоротні	58813	41,6	63718	35,9	60466	33,7	+1653	-7,9	+2,8
Оборотні	82476	58,4	113952	64,1	119149	66,3	+36673	+7,9	+44,5
Усього	141289	100,0	177670	100,0	179615	100,0	+38326	-	+27,1
За формою функціонування									
Матеріальні	121758	86,3	157575	88,8	164201	91,7	+42443	+5,4	+34,9
Нематеріальні	663	0,5	547	0,3	446	0,3	-217	-0,2	-32,7
Фінансові	18648	13,2	19345	10,9	14360	8,0	-4288	-5,2	-23,0
Усього	141069	100,0	177467	100,0	179007	100,0	+37938	-	+26,9
За чутливістю до інфляційних процесів									
Монетарні	18648	13,3	19345	10,9	14360	8,0	-4288	-5,3	-23,0
Немонетарні	121758	86,7	157575	89,1	164201	92,0	+42443	+5,3	+34,9
Усього	140406	100,0	176920	100,0	178561	100,0	+38155	-	+27,2
За рівнем ліквідності									
Високоліквідні	3669	2,6	5300	3,0	5247	2,9	+1578	+0,3	+43,0
Середньоліквідні	14979	10,6	14045	7,9	9113	5,1	-5866	-5,5	-39,2
Низьколіквідні	63828	45,2	94607	53,2	104789	58,3	+40961	+13,1	+64,2
Важколіквідні	58813	41,6	63718	35,9	60466	33,7	+1653	-7,9	+2,8
Усього	141289	100,0	177670	100,0	179615	100,0	+38326	-	+27,1

За результатами аналізу структури та динаміки активів балансу

XXX (табл. 3.1) можна сформулювати такі висновки:

- у структурі майна за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту переважають оборотні активи (66,3 % на кінець 2022 р.), вартість яких збільшилася на 36673 тис. грн, або 44,5 %. Водночас вартість необоротних активів зросла на 1653 тис. грн (2,8 %), а їх частка в загальній вартості активів знизилася з 41,6 % у 2020 р. до 33,7 % у 2022 р.;

- за формою функціонування матеріальні активи збільшилися на 42443 тис. грн (34,9 %), а нематеріальні та фінансові – зменшилися відповідно на 217 тис. грн (32,7 %) і 4288 тис. грн (23,0 %). У підсумку частка матеріальних активів у майні підвищилася з 86,3 % у 2020 р. до 91,7 % у 2022 р.;

- за ознакою чутливості до інфляційних процесів монетарні активи зменшилися на 4288 тис. грн (23,0 %), а немонетарні – збільшилися на 42443 тис. грн (34,9 %). Підсумком такої динаміки стало позитивне підвищення частки немонетарних активів у майні з 86,7 до 92,0 % і, відповідно, зниження частки монетарних активів – з 13,3 до 8,0 %;

- у структурі активів за ознакою рівня ліквідності на кінець 2022 р. високоліквідні активи становили 2,9 %, середньоліквідні – 5,1, низьколіквідні – 58,3 і важколіквідні – 33,7 %. Низька частка високо- і середньоліквідних активів у структурі майна може негативно впливати на оцінювання ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Отже, проведений аналіз складу, структури та динаміки активів балансу XXX за 2020-2022 рр. вказує на тенденцію до збільшення вартості майна (на 38326 тис. грн, або 27,1 %), що відбулося за рахунок зростання переважно оборотних, виключно матеріальних, немонетарних активів, на динаміку яких менший вплив має інфляційний фактор.

Підприємство формує свої активи за рахунок власних і позикових джерел. Аналіз структури та динаміки джерел формування капіталу (пасивів балансу) XXX (табл. 3.2) проведений за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (додатки В.1, Г.1, Д.1).

Таблиця 3.2

Структура та динаміка пасивів балансу ХХХ за 2020-2022 рр.

(станом на кінець року)

Вид джерел формування капіталу (пасивів)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-) 2022 р. до 2020 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у %
За характером формування (власністю)									
Власний капітал	130810	92,6	159936	90,0	156709	87,2	+25899	-5,4	+19,8
Позиковий капітал	10479	7,4	17734	10,0	22906	12,8	+12427	+5,4	у 2,2 р. б.
Усього	141289	100,0	177670	100,0	179615	100,0	+38326	-	+27,1
За тривалістю використання									
Постійний капітал	130810	92,6	165531	93,2	160987	89,6	+30177	-3,0	+23,1
Змінний капітал	10479	7,4	12139	6,8	18628	10,4	+8149	+3,0	+77,8
Усього	141289	100,0	177670	100,0	179615	100,0	+38326	-	+27,1
За періодом погашення зобов'язань									
Поточні зобов'язання і забезпечення	10479	100,0	12139	68,5	18628	81,3	+8149	-18,7	+77,8
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	5595	31,5	4278	18,7	+4278	+18,7	×
Усього	10479	100,0	17734	100,0	22906	100,0	+12427	-	у 2,2 р. б.
За терміновістю сплати зобов'язань									
Найбільш термінові зобов'язання	-	-	2100	11,8	6200	27,1	+6200	+27,1	×
Короткострокові зобов'язання і забезпечення	10479	100,0	10039	56,6	12428	54,2	+1949	-45,8	+18,6
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	5595	31,5	4278	18,7	+4278	+18,7	×
Усього	10479	100,0	17734	100,0	22906	100,0	+12427	-	у 2,2 р. б.

Результати аналізу структури та динаміки пасивів балансу ХХХ (табл. 3.2) дозволяють сформулювати такі висновки:

- у 2022 р. порівняно з 2020 р. величина власного капіталу збільшилася на 19,8 %, а позикового – в 2,2 раза. Унаслідок цього частка власного капіталу в структурі пасивів дещо знизилася: з 92,6 % у 2020 р. до 87,2 % у 2022 р., а частка позикового капіталу, відповідно, підвищилася з 7,4 до 12,8 %. Отже, підприємство має високий рівень, але негативну динаміку фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом;

- за тривалістю використання постійний капітал, який включає власний капітал та довгострокові зобов'язання і забезпечення, збільшився на 30177 тис. грн (23,1 %), а змінний капітал, тобто поточні зобов'язання і забезпечення, – на 8149 тис. грн (77,8 %). Така динаміка призвела до зниження частки постійного капіталу в джерелах формування капіталу з 92,6 % у 2020 р. до 89,6 % у 2022 р. і, відповідно, підвищення частки змінного капіталу з 7,4 до 10,4 %;

- за періодом погашення поточні зобов'язання і забезпечення збільшилися на 8149 тис. грн (77,8 %), а довгострокові зобов'язання і забезпечення – на 4278 тис. грн (вони були в 2021-2022 рр.). У результаті частка поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях знизилася зі 100 до 81,3 %, а довгострокових – відповідно підвищилася з 0 до 18,7 %. Підприємство використовує як довгострокове, так і короткострокове кредитування;

- у структурі зобов'язань за ознакою терміновістю сплати частка найбільш термінових зобов'язань підвищилася з 0 до 27,1 %, довгострокових – із 0 до 18,7 % а короткострокових – знизилася зі 100 до 54,2 %.

На рис. 3.1 представлена динаміка власного капіталу та зобов'язань і забезпечень ХХХ за 2020-2022 рр.

Динаміка і структура зобов'язань за терміновістю сплати, як і поділ оборотних активів за рівнем ліквідності, впливають на оцінювання ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Досить важливим в аналізі майнового стану підприємства є дослідження дебіторської та кредиторської заборгованості у взаємному зв'язку. На рис. 3.2 наведена динаміка поточної дебіторської та поточної кредиторської

заборгованостей у ХХХ за 2020-2022 рр.

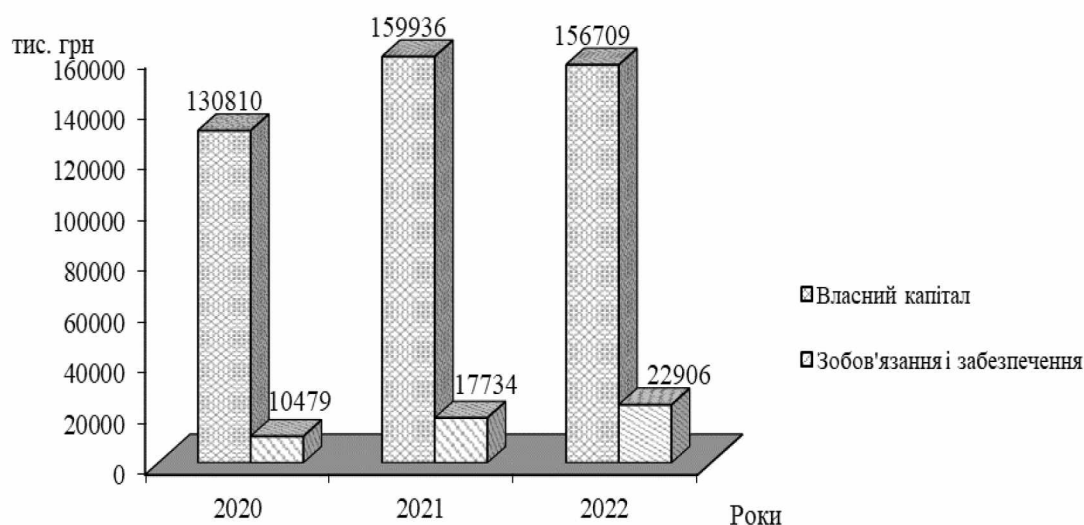

Рис. 3.1. Динаміка власного капіталу та зобов'язань і забезпечень ХХХ за 2020-2022 рр. (станом на кінець року)

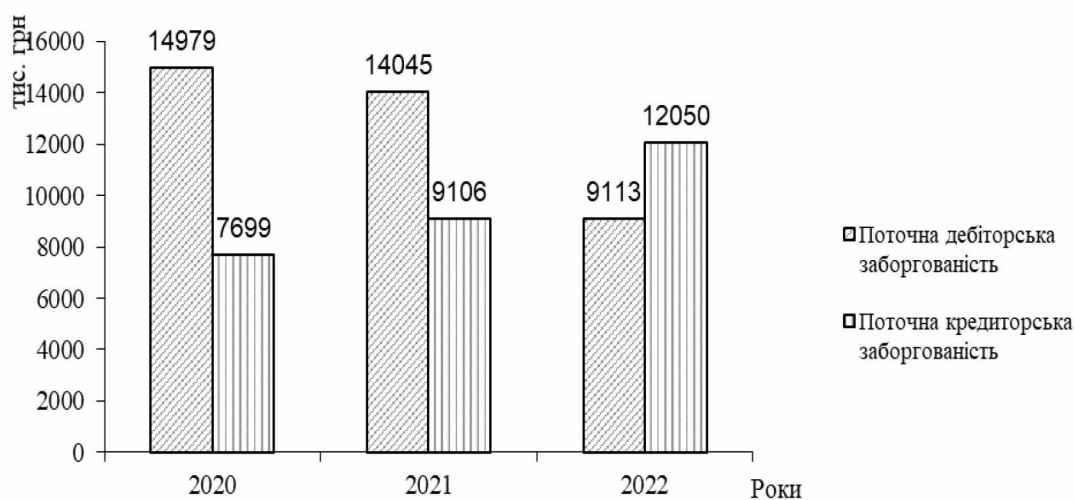

Рис. 3.2. Динаміка поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованостей у ХХХ за 2020-2022 рр. (станом на кінець року)

За результатами розрахунків можна зробити висновок, що в 2020-2021 рр. мало місце загальне дебетове сальдо. Поточна дебіторська заборгованість перевищила поточну кредиторську заборгованість у 2020 р. – на 7280 тис. грн

(94,6 %), 2021 р. – на 4939 тис. грн (54,2 %). Наявність дебетового сальдо вказує на вилучення оборотних коштів із господарської діяльності підприємства на користь дебіторів. Протилежна ситуація була в 2022 р., коли поточна кредиторська заборгованість перевищила поточну дебіторську заборгованість на 2937 тис. грн, або 32,2 %.

Критеріями оцінювання фінансового стану підприємства у короткостроковій перспективі є його ліквідність і платоспроможність. Аналіз ліквідності балансу ХХХ (табл. 3.3) проведемо шляхом порівняння величин платіжних засобів в активі, що згруповані за рівнем ліквідності, з платіжними зобов'язаннями в пасиві, що згруповані за терміновістю сплати. Для розрахунків використаємо інформацію форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (додатки В.1, Г.1, Д.1).

Таблиця 3.3

Аналіз ліквідності балансу ХХХ за 2020-2022 рр. (станом на кінець року),

тис. грн

Група	Вид оборотних активів	Роки			Група	Вид зобов'язань і забезпечень	Роки			Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів		
		2020	2021	2022			2020	2021	2022	2020 р.	2021 р.	2022 р.
A1	Високоліквідні	3669	5300	5247	П1	Найбільш термінові	-	2100	6200	+3669	+3200	-953
A2	Середньоліквідні	14979	14045	9113	П2	Короткострокові	10479	10039	12428	+4500	+4006	-3315
A3	Низьколіквідні	63828	94607	104789	П3	Довгострокові	-	5595	4278	+63828	+89012	+100511
	Разом	82476	113952	119149		Разом	10479	17734	22906	+71997	+96218	+96243

Отже, за даними табл. 3.3 у 2020-2021 рр. мав місце надлишок усіх груп оборотних активів для покриття усіх груп зобов'язань і забезпечень, що свідчить про абсолютну ліквідність балансу. Натомість у 2023 р. нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань становила 953 тис. грн, а нестача середньоліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань – 3315 тис. грн. Таким чином, ліквідність балансу відрізнялася від абсолютної.

У цілому сума надлишку усіх оборотних активів для покриття зобов'язань і забезпечень зросла з 71997 тис. грн у 2020 р. до 96218 тис. грн у 2021 р. і 96243 тис. грн у 2022 р., але за 2022 р. це пов'язано виключно з надлишком низьколіквідних активів.

Важливе місце в характеристиці фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання посідає аналіз доходів, витрат та фінансових результатів. За даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (додатки В.2, Г.2, Д.2) проаналізуємо формування та динаміку фінансових результатів діяльності ХХХ за період 2020-2022 рр. (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Формування та динаміка фінансових результатів діяльності ХХХ
за 2020-2022 рр.**

Показник	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2021 р. у % до 2020 р.	2022 р. у % до 2021 р.
	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %		
А	1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	126019	×	145464	×	147606	×	115,4	101,5
Операційні витрати	115471	100,0	114451	100,0	145359	100,0	99,1	127,0
у тому числі:								
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	102243	88,5	100034	87,4	128907	88,7	97,8	128,9
б) адміністративні витрати	9710	8,4	10309	9,0	11145	7,7	106,2	108,1
в) витрати на збут	1006	0,9	919	0,8	1784	1,2	91,4	194,1
г) інші операційні витрати	2512	2,2	3189	2,8	3523	2,4	127,0	110,5
Валовий прибуток	23776	×	45430	×	18699	×	191,1	41,2
У % до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	×	23,3	×	45,4	×	14,5	×	×
Інший операційний дохід	303	×	2076	×	1048	×	у 6,9 р. б.	50,5
Прибуток від операційної діяльності	10851	×	33089	×	3295	×	у 3,0 р. б.	10,0

Продовж. табл. 3.4

А	1	2	3	4	5	6	7	8
Фінансові та інвестиційні доходи	91	×	99	×	149	×	108,8	150,5
Фінансові та інвестиційні витрати	1287	×	2284	×	2962	×	177,5	129,7
Прибуток до оподаткування	9655	×	30904	×	482	×	у 3,2 р. б.	1,6
Чистий прибуток	9655	×	30904	×	482	×	у 3,2 р. б.	1,6
У % до валового прибутку	×	40,6	×	68,0	×	2,6	×	×
У % до витрат	×	8,3	×	26,5	×	0,3	×	×

За даними табл. 3.4 у 2021 р. порівняно з 2020 р. чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 15,4 %, а в 2022 р. порівняно з 2021 р. – на 1,5 %. У 2021 р. собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) зменшилася на 2,2 %, а валовий прибуток зріс на 91,1 %. Натомість у 2022 р. собівартість реалізованої продукції збільшилася на 28,9 %, результатом чого стало зменшення прибутку від основної операційної діяльності на 58,8 % порівняно з 2021 р. Як наслідок, рентабельність основної операційної діяльності підвищилася з 23,3 % у 2020 р. до 45,4 % у 2021 р., але потім знизилася до 14,5 % у 2022 р.

У структурі операційних витрат частка собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт послуг) є найвищою: 88,7 % у 2022 р., далі частка адміністративних витрат – 7,7 %, інших операційних витрат – 2,4 %, витрат на збут – 1,2 %.

У ХХХ за період дослідження спостерігається нестабільна динаміка прибутку від операційної діяльності, а саме: збільшення у 3 рази в 2021 р. порівняно з 2020 р. та зменшення у 10 разів у 2022 р. порівняно з 2021 р. Значення фінансових та інвестиційних доходів і витрат зростає для підприємства, але оскільки фінансова та інвестиційна діяльність збиткові прибуток до оподаткування менший за прибуток від операційної діяльності, особливо це стосується 2022 р., коли відношення прибутку до оподаткування до прибутку від операційної діяльності становило 14,6 %.

Податок на прибуток підприємство не сплачує, тому чистий прибуток співпадає з прибутком до оподаткування. У 2021 р. порівняно з 2020 р. чистий прибуток збільшився у 3,2 раза, а в 2022 р. порівняно з 2021 р. зменшився у 64,1 раза. Частка чистого прибутку у валовому прибутку зменшилася з 40,6 % у 2020 р. до 2,6 % у 2022 р., а рентабельність витрат знизилася з 8,3 до 0,3 %, хоча в 2021 р. досягала 26,5 %. Отже, ХХХ в цілому має нестійку динаміку показників фінансових результатів.

Отже, проведений фінансово-економічний аналіз діяльності ХХХ за 2020-2022 рр. вказує на наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій. Так, у структурі майна підвищилася частка оборотних активів, у структурі джерел формування капіталу – частка позикового капіталу, яка на кінець 2022 р. становила 12,8 %. Разом із тим, поліпшився стан розрахунків з дебіторами, але погіршився стан платежів перед кредиторами.

Динаміка ліквідності балансу негативна, в 2022 р. була нестача високоліквідних та середньоліквідних оборотних активів для покриття відповідно найбільш термінових та короткострокових зобов'язань. За показниками фінансових результатів найкращим був 2021 р., а в 2022 р. порівняно з 2020 р. чистий прибуток зменшився у 20 разів як наслідок випереджального зростання витрат проти зростання доходів.

Управлінські рішення щодо підвищення ефективності господарської діяльності та поліпшення характеристик фінансового стану ХХХ мають бути спрямовані на позитивну динаміку виробничих показників в основній операційній діяльності, контроль за використанням матеріальних ресурсів, пошук ефективних маркетингових каналів реалізації продукції, більш якісне управління розрахунково-платіжними відносинами.

3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних та абсолютних показників

У науковій та навчально-методичній літературі існують різні погляди з приводу напрямів проведення аналізу фінансової стійкості підприємства. При цьому вчені-економісти використовують неоднакові методики аналізу, які відрізняються між собою кількістю показників та їх різною направленістю. На нашу думку, кожен суб'єкт господарювання повинен обирати ту послідовність досліджень, яка є найбільш прийнятною для подальшої розробки його фінансової стратегії.

Загалом усі показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства, поділяються на відносні та абсолютні. Відносні показники – це різноманітні фінансово-економічні коефіцієнти, що розраховуються як співвідношення абсолютних величин активу і пасиву балансу.

За економічним змістом та інформаційною базою розрахунку відносні показники оцінювання фінансової стійкості підприємства доцільно об'єднати у три групи:

- показники структури джерел формування капіталу – характеризують співвідношення між розділами і статтями пасиву балансу;
- показники стану оборотних активів – характеризують співвідношення між розділами і статтями активу і пасиву балансу;
- показники стану основного капіталу – характеризують співвідношення між розділами і статтями активу балансу.

За інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (додатки В.1, Г.1, Д.1) проведемо розрахунок та аналіз рівня і динаміки відносних показників оцінювання фінансової стійкості ХХХ за 2020- 2022 рр. (табл. 3.5).

Результати розрахунків свідчать про високий рівень, але негативну динаміку фінансової стійкості підприємства за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта фінансової автономії вказує на те, що на кінець 2022 р. частка власного капіталу у валюті балансу

Таблиця 3.5

Відносні показники оцінювання фінансової стійкості ХХХ за 2020-2022 рр.

(станом на кінець року)

Показник	Нормативне значення (оптимальна динаміка)	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від 2020 р.
Показники структури джерел формування капіталу					
Коефіцієнт фінансової автономії	$\geq 0,5$	0,926	0,900	0,872	-0,054
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$< 0,5$	0,074	0,100	0,128	+0,054
Коефіцієнт фінансового ризику	< 1	0,080	0,111	0,146	+0,066
Коефіцієнт фінансової стабільності	≥ 1	12,483	9,019	6,841	-5,642
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зниження	0	0,034	0,027	+0,027
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	Зниження	0	0,315	0,187	+0,187
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	Підвищення	1	0,685	0,813	-0,187
Коефіцієнт страхування бізнесу	Підвищення	0,007	0,005	0,005	-0,002
Коефіцієнт страхування власного капіталу	Підвищення	0,007	0,006	0,006	-0,001
Коефіцієнт страхування зареєстрованого (пайового) капіталу	Підвищення	1,904	1,904	1,904	-
Показники стану оборотних активів					
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$> 0,1$	0,550	0,602	0,614	+0,064
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	$\geq 0,1$	0,873	0,844	0,808	-0,069
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	$\geq 0,5$	1,128	1,017	0,918	-0,210
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Підвищення	0,051	0,055	0,055	+0,004
Показники стану основного капіталу					
Коефіцієнт майна виробничого призначення	Підвищення	0,862	0,890	0,843	-0,019
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	Підвищення	0,343	0,311	0,295	-0,048
Коефіцієнт нагромадження амортизації	Зниження	0,607	0,609	0,651	+0,044
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Підвищення	1,402	1,788	1,971	+0,569

становила 87,2 %, що на 5,4 в. п. менше порівняно з 2020 р. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу відповідно збільшився з 0,074 до 0,128, але є значно нижчим за нормативне значення ($< 0,5$), що вказує на незначну залежність підприємства від кредиторів.

За коефіцієнтом фінансового ризику в 2020 р. на 1 грн власного капіталу припадало 8,0 коп. позикового капіталу, в 2020 р. – 14,6 коп., а отже, існує невисокий ризик вкладення капіталу в підприємство. Значення коефіцієнта фінансової стабільності показує, що в 2020 р. власний капітал перевищував позиковий капітал у 12,5 рази, а в 2022 р. – 6,8 рази.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів характеризує низьку залежність підприємства від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнтів довгострокових та поточних зобов'язань і забезпечень вказують на структуру позикового капіталу: в 2022 р. 18,7 % припадало на довгострокові, а 81,3 % – на поточні зобов'язання і забезпечення (проти відповідно 0 і 100 % у 2020 р.).

Фактичні значення показників стану оборотних активів суттєво перевищують відповідні нормативні значення, тому з погляду забезпеченості власними оборотними коштами ХХХ є фінансово стійким підприємством. Так, у 2022 р. 80,8 % оборотних активів формувалося за рахунок власних оборотних коштів.

За період дослідження коефіцієнт майна виробничого призначення коливався від 0,890 у 2021 р. до 0,843 у 2022 р., що демонструє стабільні позиції підприємства у забезпеченості майновими ресурсами. Водночас значення коефіцієнта реальної вартості основних засобів знизилося з 0,343 до 0,295. Підвищення коефіцієнта нагромадження амортизації з 0,607 до 0,651 свідчить про погіршення функціонального стану та високий рівень зношеності основних засобів. За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів підприємство підвищило рівень забезпеченості необоротних активів оборотними коштами. Якщо в 2020 р. на 1 грн необоротних активів припадало 1,40 грн оборотних, то в 2022 р. – 1,97 грн.

Динаміка основних коефіцієнтів оцінювання фінансової стійкості ХХХ представлена на рис. 3.3.

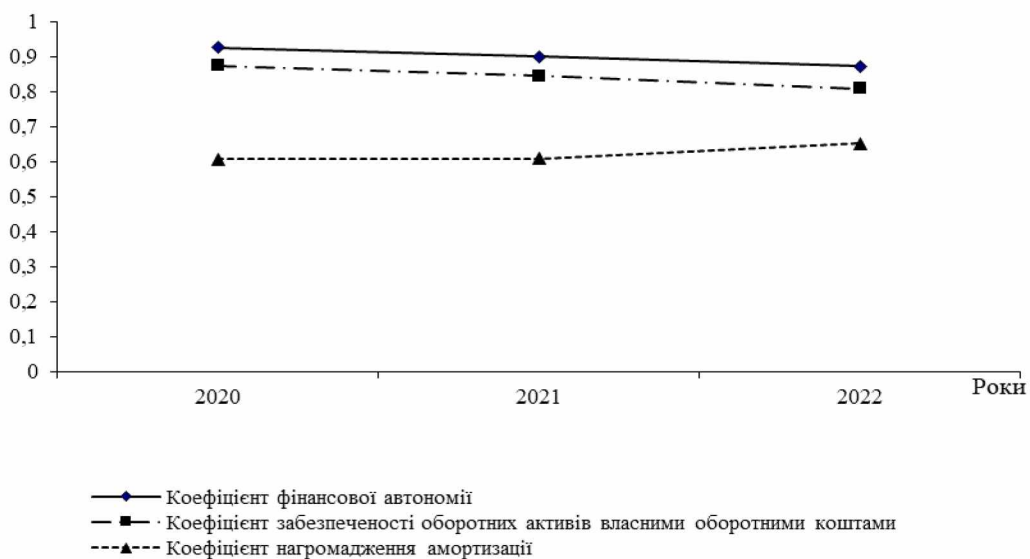

Рис. 3.3. Динаміка коефіцієнтів оцінювання фінансової стійкості ХХХ за 2020-2022 рр. (станом на кінець року)

За інформацією табл. 3.6 із використанням способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта фінансової автономії за порівняння 2022 р. із 2020 р.

Таблиця 3.6

Вихідна інформація для факторного аналізу коефіцієнта фінансової автономії у ХХХ за 2020, 2022 рр. (станом на кінець року)

Показник	Умовне позначення	2020 р.	2022 р.	Відхилення (+,-)	
				абсолютне	відносне, %
Джерела формування капіталу (пасиви), тис. грн	П	141289	179615	+38326	+27,1
Власний капітал, тис. грн	ВК	130810	156709	+25899	+19,8
Коефіцієнт фінансової автономії	КФА	0,926	0,872	-0,054	-5,8

Кратна модель факторного аналізу коефіцієнта фінансової автономії:

$$КФА = \frac{ВК}{П}. \quad (3.1)$$

За даними табл. 3.6 розраховується умовне значення коефіцієнта фінансової автономії:

$$K\Phi A_{ум} = \frac{BK_1}{\Pi_0}; \quad (3.2)$$

$$K\Phi A_{ум} = \frac{156709}{141289} = 1,109.$$

Загальна зміна (+,-) коефіцієнта фінансової автономії у 2022 р. порівняно з 2020 р.:

$$\Delta K\Phi A = K\Phi A_1 - K\Phi A_0; \quad (3.3)$$

$$\Delta K\Phi A = 0,872 - 0,926 = -0,054,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) власного капіталу:

$$\Delta K\Phi A_{BK} = K\Phi A_{ум} - K\Phi A_0; \quad (3.4)$$

$$\Delta K\Phi A_{BK} = 1,109 - 0,926 = +0,183;$$

2) джерел формування капіталу (пасивів):

$$\Delta K\Phi A_{\Pi} = K\Phi A_1 - K\Phi A_{ум}; \quad (3.5)$$

$$\Delta K\Phi A_{\Pi} = 0,872 - 1,109 = -0,237.$$

Отже, зниження коефіцієнта фінансової автономії з 0,926 у 2020 р. до 0,872 у 2022 р., тобто на 0,054 (5,8 %), відбулось під впливом таких факторів. За рахунок збільшення власного капіталу на 25899 тис. грн (19,8 %) коефіцієнт фінансової автономії зріс на 0,183. Водночас у результаті збільшення загальної величини джерел формування капіталу (пасивів) на 38326 тис. грн, що становить 27,1 %, коефіцієнт фінансової автономії знизився на 0,237.

Таким чином, загальне незначне зниження коефіцієнта фінансової автономії пояснюється випереджальним зростанням джерел формування капіталу в цілому (на 27,1 %) порівняно зі зростанням власного капіталу (на 19,8 %).

Загалом можна стверджувати, що ХХХ має стійкий фінансовий стан та низький рівень фінансової залежності від кредиторів за переважною більшістю фінансово-економічних коефіцієнтів.

Далі шляхом розрахунку системи абсолютних показників забезпеченості запасів джерелами їх формування визначимо відповідний тип фінансової стійкості підприємства (табл. 3.7). Для цього використаємо інформацію форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (додатки В.1, Г.1, Д.1).

Таблиця 3.7

**Визначення типу фінансової стійкості ХХХ за 2020-2022 рр.
(станом на кінець року), тис. грн**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+;-) 2022 р. від 2020 р.
Власні оборотні кошти	71997	96218	96243	+24246
Довгострокові кредити банків	-	5595	4278	+4278
Короткострокові кредити банків	-	2100	6200	+6200
Запаси і поточні біологічні активи	63828	94607	104789	+40961
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів	71997	101813	100511	+28514
Загальна величина джерел формування запасів	71997	103913	106711	+34714
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	+8169	+1611	-8546	-16715
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів	+8169	+7206	-4268	-12437
Надлишок (+) загальної величини джерел формування запасів	+8169	+9306	+1932	-6237
Тип фінансової стійкості	Абсолютна фінансова стійкість		Нестійкий фінансовий стан	×
Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування	1,128	1,017	1,018	×
Надлишок (+) відповідних джерел формування на 1 грн запасів, грн	+0,13	+0,02	+0,02	×

Показники табл. 3.7 свідчать, що в 2022 р. порівняно з 2020 р. величина власних оборотних коштів збільшилася на 24246 тис. грн, а вартість запасів і поточних біологічних активів – на 40961 тис. грн. У 2021-2022 рр. підприємство залучало довгострокові та короткострокові кредити банків.

У 2020 р. надлишок власних оборотних коштів для формування запасів становив 8169 тис. грн, 2021 р. – 1611 тис. грн, що свідчило про стан

абсолютної фінансової стійкості ХХХ за критерієм забезпеченості запасів джерелами формування. Що стосується 2022 р., то запаси і поточні біологічні активи покривалися за рахунок усіх джерел формування: власних оборотних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів банків (надлишок – 1932 тис. грн), що є ознакою нестійкого фінансового стану.

Повернення до абсолютного типу фінансової стійкості підприємства передбачає контроль за синхронністю динаміки, з одного боку, запасів і поточних біологічних активів, а з іншого – власних оборотних коштів. Для підтримання високого рівня фінансової незалежності підприємства необхідно, перш за все, звернути увагу на збільшення власного оборотного капіталу за рахунок:

- залучення додаткових внесків учасників, збільшення суми нерозподіленого прибутку;
- дотримання залишків запасів у відповідності до встановлених нормативів, реалізації товарно-матеріальних цінностей, які не використовуються у виробництві;
- раціонального використання наявних ресурсів та вдосконалення системи фінансового управління.

3.3. Факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості

Поряд із використанням фінансово-економічних коефіцієнтів та абсолютних показників типу фінансової стійкості, що розраховуються за інформацією балансу, оцінювання фінансової стійкості передбачає також аналіз факторів формування показників, які характеризують стабільність функціонування підприємства за критерієм забезпечення та підтримання прибутковості операційної діяльності, а саме порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості (табл. 3.8). Вони розраховуються за інформацією форми

№ 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (додатки В.2, Г.2, Д.2).

Таблиця 3.8

**Показники порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості
у ХХХ за 2020-2022 рр.**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+;-) 2022 р. від 2020 р.	
				абсолютне	відносне, %
Операційний дохід, тис. грн	126322	147540	148654	+22332	+17,7
Операційні витрати, тис. грн	115471	114451	145359	+29888	+25,9
у тому числі:					
а) змінні витрати	79709	79767	104698	+24989	+31,4
б) постійні витрати	35762	34684	40661	+4899	+13,7
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	10851	33089	3295	-7556	-69,6
Маржинальний дохід, тис. грн	46613	67773	43956	-2657	-5,7
Частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході	0,369	0,459	0,296	-0,073	-19,8
Поріг рентабельності, тис. грн	96916	75564	137368	+40452	+41,7
Частка порогу рентабельності в операційному доході, %	76,7	51,2	92,4	+15,7	×
Зона фінансової стійкості, тис. грн	29406	71976	11286	-18120	-61,6
Запас фінансової стійкості, %	23,3	48,8	7,6	-15,7	×

Як свідчать результати розрахунків, у 2022 р. порівняно з 2020 р. відбулося збільшення операційного доходу підприємства на 22332 тис. грн (17,7 %) та операційних витрат на 29888 тис. грн (25,9 %). Підсумком такої динаміки стало скорочення прибутку від операційної діяльності на 7556 тис. грн, або 69,6 %. У складі операційних витрат змінні витрати збільшилися на 24989 тис. грн (31,4 %), а постійні витрати – на 4899 тис. грн (13,7 %).

Негативним є збільшення показника порогу рентабельності на 40452 тис. грн (41,7 %) та підвищення його частки в операційному доході з 76,7 % у 2020 р. до 92,4 % у 2022 р. Отже, в 2020 р. для покриття операційних витрат використовувалася сума доходу, що становила 76,7 % від фактичного операційного доходу підприємства, а в 2022 р. вже 92,4 %. Найкраща ж ситуація спостерігалася у 2021 р., коли 51,2 % операційного доходу було

використано для повного покриття операційних витрат.

Динаміка операційного доходу, операційних витрат та порогу рентабельності у ХХХ наведена на рис. 3.4.

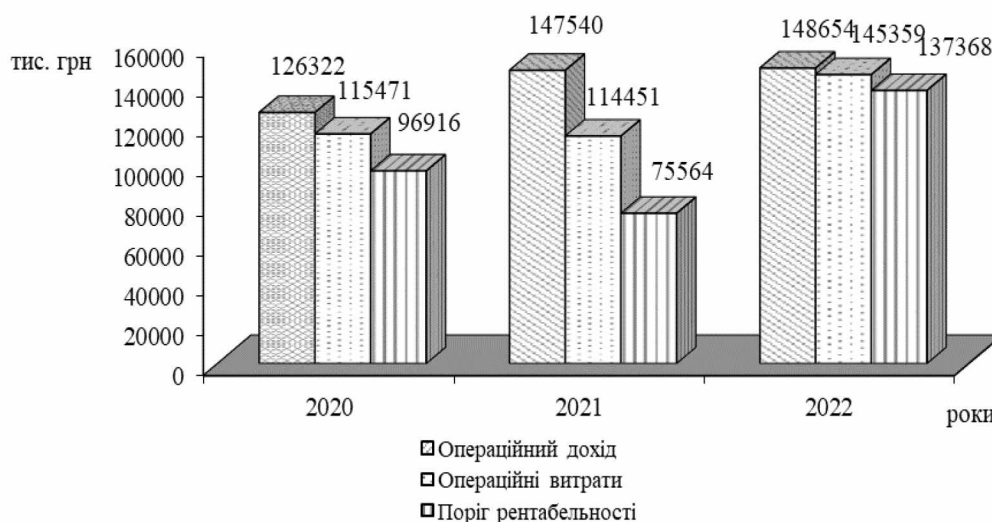

Рис. 3.4. Динаміка операційного доходу, операційних витрат та порогу рентабельності у ХХХ за 2020-2022 рр.

За інформацією табл. 3.8 нестійку динаміку має показник запасу фінансової стійкості, адже його значення підвищилося з 23,3 % у 2020 р. до 48,8 % у 2021 р., а далі знизилося до 7,6 % у 2022 р. Рівень запасу фінансової стійкості у 2020-2021 рр. був доволі високим і свідчив про стабільність роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності. Натомість у 2022 р. запас фінансової стійкості у ХХХ знизився до критично низького рівня.

Наступні дослідження мають бути спрямовані на з'ясування характеру впливу факторів на зміну показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості.

Модель факторного аналізу показника порогу рентабельності:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} = \frac{ПВ}{\frac{МД}{ОД}} = \frac{ПВ \times ОД}{МД} = \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ} \quad (3.6)$$

де ПР – поріг рентабельності, тис. грн;

ПВ – постійні витрати, тис. грн;

КМД – частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході;

МД – маржинальний дохід, тис. грн;

ОД – операційний дохід, тис. грн;

ЗВ – змінні витрати, тис. грн.

Отже, на зміну показника порогу рентабельності впливають три фактори: операційний дохід; постійні витрати; змінні витрати.

Скориставшись способом ланцюгових підстановок, визначимо умовні значення показника порогу рентабельності, тис. грн:

1. Показник умовний 1:

$$PP_{ум1} = \frac{ОД_1 \times ПВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (3.7)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід 2022 р., тис. грн;

$ПВ_0$ – постійні витрати 2020 р., тис. грн;

$ЗВ_0$ – змінні витрати 2020 р., тис. грн.

$$PP_{ум1} = \frac{148654 \times 35762}{148654 - 79709} = 77107.$$

2. Показник умовний 2:

$$PP_{ум2} = \frac{ОД_1 \times ПВ_1}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (3.8)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід 2022 р., тис. грн;

$ПВ_1$ – постійні витрати 2022 р., тис. грн;

$ЗВ_0$ – змінні витрати 2020 р., тис. грн.

$$PP_{ум2} = \frac{148654 \times 40661}{148654 - 79709} = 87670.$$

Загальна зміна (+;-) показника порогу рентабельності у 2022 р. порівняно з 2020 р., тис. грн:

$$\Delta PP = PP_1 - PP_0, \quad (3.9)$$

$$\Delta PP = 137368 - 96916 = +40452,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta PP_{OD} = PP_{ум1} - PP_0; \quad (3.10)$$

$$\Delta PP_{OD} = 77107 - 96916 = -19809;$$

2) постійних витрат:

$$\Delta PP_{ПВ} = PP_{ум2} - PP_{ум1}; \quad (3.11)$$

$$\Delta PP_{ПВ} = 87670 - 77107 = +10563;$$

3) змінних витрат:

$$\Delta PP_{ЗВ} = PP_1 - PP_{ум2}; \quad (3.12)$$

$$\Delta PP_{ЗВ} = 137368 - 87670 = +49698.$$

Отже, збільшення порогу рентабельності у ХХХ в 2022 р. порівняно з 2020 р. на 40452 тис. грн (41,7 %) відбулося під впливом кількох факторів. За рахунок збільшення операційного доходу на 22332 тис. грн (17,7 %) поріг рентабельності зменшився на 19809 тис. грн. Унаслідок же зростання змінних витрат на 24989 тис. грн (31,4 %) та постійних витрат на 4899 тис. грн (13,7 %) поріг рентабельності збільшився відповідно на 49698 і 10563 тис. грн. Таким чином, визначальним фактором збільшення порогу рентабельності стало зростання змінних витрат.

Модель факторного аналізу показника запасу фінансової стійкості:

$$\begin{aligned} ЗФС &= \frac{ОД - ПР}{ОД} \times 100 = \frac{ОД - \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ}}{ОД} \times 100 = \left(1 - \frac{ПВ}{ОД - ЗВ} \right) \times 100 = \\ &= \frac{ОД - ПР - ЗВ}{ОД - ЗВ} \times 100. \end{aligned} \quad (3.13)$$

Отже, на зміну показника запасу фінансової стійкості, як і показника порогу рентабельності, впливають три фактори: операційний дохід; постійні витрати; змінні витрати.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначаємо умовні значення показника запасу фінансової стійкості, %:

1. Показник умовний 1:

$$ЗФС_{ум1} = \frac{ОД_1 - ПР_0 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (3.14)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід 2022 р., тис. грн;

$ПВ_0$ – постійні витрати 2020 р., тис. грн;

$ЗВ_0$ – змінні витрати 2020 р., тис. грн.

$$ЗФC_{ум1} = \frac{148654 - 35762 - 79709}{148654 - 79709} \times 100 = 48,1.$$

2. Показник умовний 2:

$$ЗФC_{ум2} = \frac{ОД_1 - ПВ_1 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (3.15)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід 2022 р., тис. грн;

$ПВ_1$ – постійні витрати 2022 р., тис. грн;

$ЗВ_0$ – змінні витрати 2020 р., тис. грн.

$$ЗФC_{ум2} = \frac{148654 - 40661 - 79709}{148654 - 79709} \times 100 = 41,0.$$

Загальна зміна (+;-) показника запасу фінансової стійкості у 2022 р. порівняно з 2020 р., відсоткових пунктів:

$$\Delta ЗФC = ЗФC_1 - ЗФC_0, \quad (3.16)$$

$$\Delta ЗФC = 7,6 - 23,3 = -15,7,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta ЗФC_{ОД} = ЗФC_{ум1} - ЗФC_0; \quad (3.17)$$

$$\Delta ЗФC_{ОД} = 48,1 - 23,3 = +24,8;$$

2) постійних витрат:

$$\Delta ЗФC_{ПВ} = ЗФC_{ум2} - ЗФC_{ум1}; \quad (3.18)$$

$$\Delta ЗФC_{ПВ} = 41,0 - 48,1 = -7,1;$$

3) змінних витрат:

$$\Delta ЗФC_{ЗВ} = ЗФC_1 - ЗФC_{ум2}; \quad (3.19)$$

$$\Delta ЗФC_{ЗВ} = 7,6 - 41,0 = -33,4.$$

Отже, запас фінансової стійкості у ХХХ знизився з 23,3 % у 2020 р. до 7,6 % у 2022 р., тобто на 15,7 в. п. При цьому за рахунок збільшення

операційного доходу на 22332 тис. грн (17,7 %) запас фінансової стійкості підвищився на 24,8 в. п. Унаслідок же зростання змінних витрат на 24989 тис. грн (31,4 %) та постійних витрат на 4899 тис. грн (13,7 %) запас фінансової стійкості знизився відповідно на 33,4 і 7,1 в. п. Таким чином, головним фактором зниження запасу фінансової стійкості, як і зростання порогу рентабельності, у ХХХ стало збільшення змінних витрат.

Після проведених досліджень, які засвідчили наявність певних проблем у забезпеченні фінансової стійкості ХХХ, необхідно вжити систему заходів щодо поліпшення характеристик фінансового стану, зокрема:

- випереджальне зростання власного капіталу порівняно зі зростанням необоротних активів, що дозволить мати позитивну динаміку власних оборотних коштів;

- обґрунтування залучення зовнішніх джерел фінансування та встановлення раціонального співвідношення між коротко- і довгостроковими кредитами;

- удосконалення процесу управління оборотними активами шляхом визначення обґрунтованої величини запасів, що забезпечить оптимальність витрат та ефективність виробничих процесів;

- здійснення постійного моніторингу вхідних і вихідних грошових потоків у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Завдяки практичній реалізації запропонованих заходів ХХХ матиме можливість підтримувати високий рівень фінансової стійкості, платоспроможності, кредитоспроможності та інвестиційної привабливості.

ВИСНОВКИ

Проведені в кваліфікаційній роботі дослідження з питань методики обліку власного капіталу й аналізу фінансової стійкості у ХХХ дозволяють сформулювати такі висновки.

1. Розгляд поняття «власний капітал» в економічній літературі дає підстави стверджувати дискусійний характер його визначення. Вивчивши різні бачення вчених, можемо уточнити зміст поняття «власний капітал» – це сума внесків (вкладів) засновників, яка відображає обсяг прав власності, оцінених за ринковою вартістю на момент створення суб'єкта господарювання, та вартість, одержана в результаті ефективної діяльності підприємства, зокрема нерозподілений прибуток, безоплатно одержані необоротні активи та суми дооцінки необоротних активів.

2. ХХХ створене в результаті реорганізації шляхом перетворення ХХХ та є правонаступником всього майна, майнових і немайнових прав та обов'язків ХХХ. Вид економічної діяльності – вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур. Підприємство засноване з метою одержання прибутку і наступного його розподілу між Засновниками (власниками), підтримки національного товаровиробника, підвищення інтересу до української економіки та культури, створення нових робочих місць, сприяння розвитку економіки України.

Наказ про облікову політику підприємства містить опис методів оцінок, які використовуються підприємством при складанні фінансових звітів, а також конкретних аспектів облікової політики щодо окремих об'єктів і статей обліку. Наказ про облікову політику ХХХ доцільно доповнити положеннями щодо власного капіталу, а саме: номенклатурою робочих бухгалтерських документів з обліку власного капіталу; побудовою аналітичних рахунків з обліку власного капіталу відповідно до робочого плану рахунків; оцінкою внесків і порядком зміни (збільшення та зменшення) зареєстрованого капіталу; порядком розподілу чистого прибутку; організацією та порядком проведення

внутрішньогосподарського контролю (інвентаризації) в частині складових власного капіталу та іншими.

3. Для узагальнення інформації про власний капітал у ХХХ використовують рахунки класу 4. Внески засновників та учасників товариства обліковуються на пасивному балансовому рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», за кредитом якого відображається збільшення статутного капіталу, за дебетом – його зменшення (вилучення). Для обліку інших видів власного капіталу використовуються рахунки 41 «Капітал у дооцінках», 42 «Додатковий капітал», 43 «Резервний капітал» і 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Інформація про власний капітал на початок і кінець звітного періоду представлена у I розділі пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) (форма № 1). Структура і склад Звіту про власний капітал (форма № 4) передбачають розкриття причин, які протягом звітного року вплинули на структуру та величину власного капіталу підприємства.

4. Результати фінансово-економічного аналізу діяльності ХХХ за 2020-2022 рр. засвідчили наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій, зокрема:

- у структурі майна підвищилася частка оборотних активів, у структурі джерел формування капіталу – частка позикового капіталу (на кінець 2022 р. – 12,8 %);

- поліпшився стан розрахунків з дебіторами, але погіршився стан платежів перед кредиторами;

- динаміка ліквідності балансу негативна, в 2022 р. мала місце нестача високоліквідних та середньоліквідних оборотних активів для покриття відповідно найбільш термінових та короткострокових зобов'язань;

- за показниками фінансових результатів найкращим був 2021 р., а в 2022 р. порівняно з 2020 р. чистий прибуток зменшився у 20 разів унаслідок випереджального зростання витрат порівняно зі зростанням доходів.

5. ХХХ має стійкий фінансовий стан та низький рівень фінансової

залежності від кредиторів за переважною більшістю фінансово-економічних коефіцієнтів. Так, значення коефіцієнта фінансової автономії вказує на те, що на кінець 2022 р. частка власного капіталу у валюті балансу становила 87,2 %, що на 5,4 в. п. менше порівняно з 2020 р. Зниження коефіцієнта фінансової автономії відбулося під впливом таких факторів. За рахунок збільшення власного капіталу на 19,8 % коефіцієнт зріс на 0,183. Водночас у результаті збільшення загальної величини джерел формування капіталу (пасивів) на 27,1 % коефіцієнт знизився на 0,237. Таким чином, загальне незначне зниження коефіцієнта фінансової автономії пояснюється випереджальним зростанням джерел формування капіталу в цілому порівняно зі зростанням власного капіталу.

Фактичні значення показників стану оборотних активів суттєво перевищують відповідні нормативні значення, тому з погляду забезпеченості власними оборотними коштами ХХХ є фінансово стійким підприємством. Так, у 2022 р. 80,8 % оборотних активів формувалося за рахунок власних оборотних коштів.

6. Розрахунки з визначення типу фінансової стійкості свідчать, що в 2022 р. порівняно з 2020 р. величина власних оборотних коштів збільшилася на 24246 тис. грн, а вартість запасів і поточних біологічних активів – на 40961 тис. грн. У 2021-2022 рр. підприємство залучало довгострокові та короткострокові кредити банків. У 2020 р. надлишок власних оборотних коштів для формування запасів становив 8169 тис. грн, 2021 р. – 1611 тис. грн, що свідчило про стан абсолютної фінансової стійкості ХХХ за критерієм забезпеченості запасів джерелами формування. Натомість у 2022 р. запаси і поточні біологічні активи покривалися за рахунок усіх джерел формування: власних оборотних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів банків (надлишок – 1932 тис. грн), що є ознакою нестійкого фінансового стану.

7. У 2022 р. порівняно з 2020 р. відбулося збільшення операційного доходу підприємства на 22332 тис. грн (17,7 %) та операційних витрат на 29888 тис. грн (25,9 %), унаслідок чого прибуток від операційної діяльності

зменшився на 7556 тис. грн, або 69,6 %. Негативним є збільшення показника порогу рентабельності на 40452 тис. грн (41,7 %) та підвищення його частки в операційному доході з 76,7 % у 2020 р. до 92,4 % у 2022 р. Найкраща ситуація спостерігалася у 2021 р., коли 51,2 % операційного доходу було використано для повного покриття операційних витрат.

Нестійку динаміку має і показник запасу фінансової стійкості, адже його значення підвищилося з 23,3 % у 2020 р. до 48,8 % у 2021 р., а далі знизилося до 7,6 % у 2022 р. Рівень запасу фінансової стійкості у 2020-2021 рр. свідчив про стабільність роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності, а вже в 2022 р. запас фінансової стійкості знизився до критично низького рівня. Головним фактором зниження запасу фінансової стійкості, як і зростання порогу рентабельності, у ХХХ стало збільшення змінних витрат.

8. З метою покращення стану обліку власного капіталу та підвищення рівня фінансової стійкості у ХХХ пропонується:

- доповнити наказ про облікову політику положеннями щодо власного капіталу;
- контролювати структурні зміни в складі активів і пасивів балансу в напрямі забезпечення більш швидких темпів зростання власного капіталу порівняно з темпами зростання необоротних активів, що є необхідною умовою збільшення власних оборотних коштів;
- запровадити систему заходів для повернення до абсолютного типу фінансової стійкості, зокрема шляхом залучення додаткових внесків учасників, збільшення суми нерозподіленого прибутку; дотримання залишків запасів у відповідності до встановлених нормативів, реалізації товарно-матеріальних цінностей, які не використовуються у виробництві.